



Welkom!

De lezing door Peter Jongste start om 19.35 uur.

- 1. Pak wat te drinken en een versnapering.**
- 2. In een grote groep staat helaas de microfoon uit.**
- 3. Zeg 'hallo' in de chat.**

Echo? Plug oortjes in of zet de speakers op 50%



Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Weblecture archeologie Locatie Valkenburg

***What have the Romans
ever done for us?
(Monty Python Life of Brian)***

Peter Jongste

29 oktober 2020



1. Introductie
2. Archeologisch veldwerk in de Limeszone
3. Het leven vóór de Romeinen
4. De eerste ontmoeting
5. De Romeinse vrede
6. What will the Romans do for us?

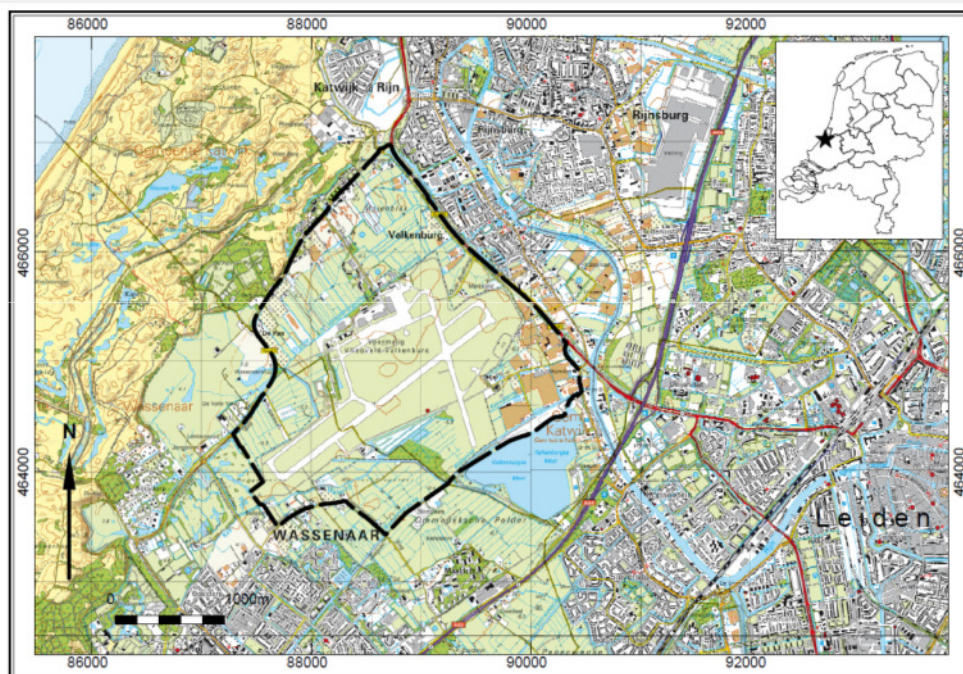


ALL RIGHT, BUT APART FROM

THE SANITATION,
THE MEDICINE,
EDUCATION, WINE,
PUBLIC ORDER,
IRRIGATION, ROADS,
THE FRESH-WATER SYSTEM,
AND PUBLIC HEALTH,

WHAT HAVE THE ROMANS EVER DONE FOR US?

<https://www.beastsofwar.com/project/1337018/>



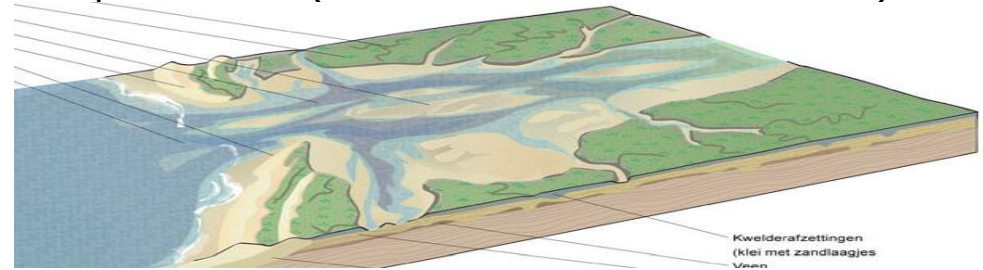
Woningbouwontwikkeling 2021-2030
Katwijks grondgebied
Archeologisch onderzoek sinds 2007

Locatie Valkenburg

Bureauonderzoek 2008 (Hazenbergh)
Booronderzoek 2008 (Archol-RAAP)
Proefsleuven 2008-2012 (Archol-RAAP)
Ontmanteling 2014-2018 (Heijmans-Archol)
Opgravingen 2019-



Late prehistorie (3000 v. Chr. – ca. 500 v. Chr.)

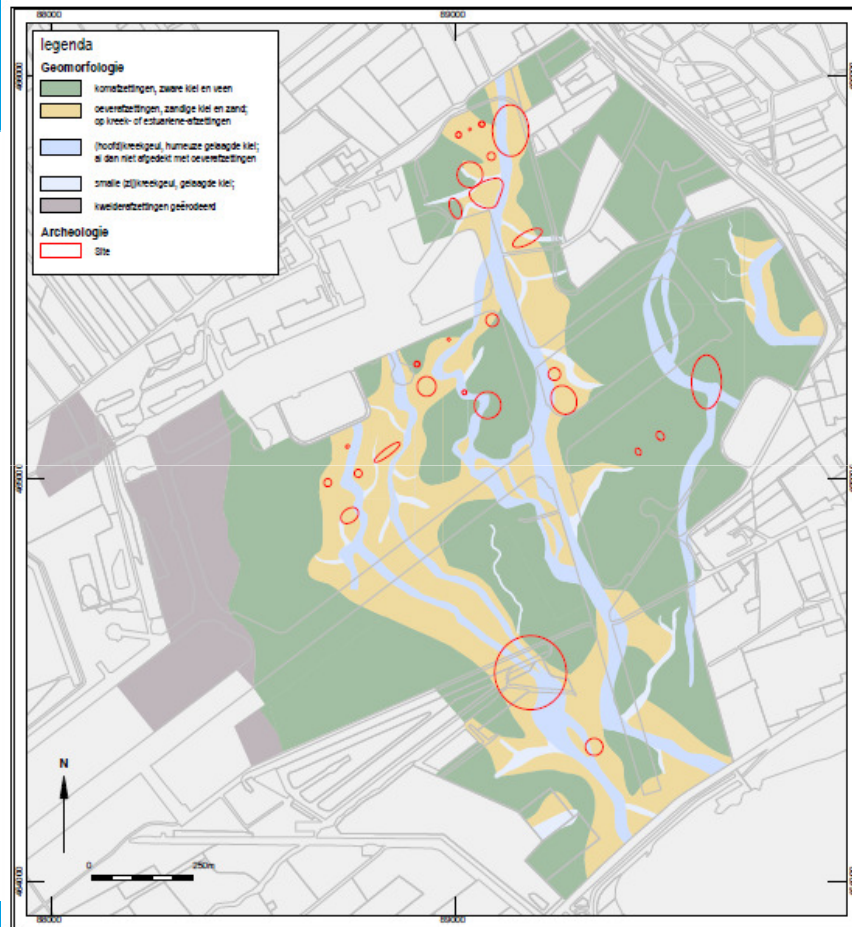


landschap: kwelder-getijde

Voormalige Rijndelta

Vlechtende rivieren: kleiafzettingen, zandige
oever- en beddingafzettingen

Ontstaan van zandruggen in een nat landschap



Bewoning vanaf ca. 1100 v. Chr. (Late Bronstijd)

Archeologie: prehistorie

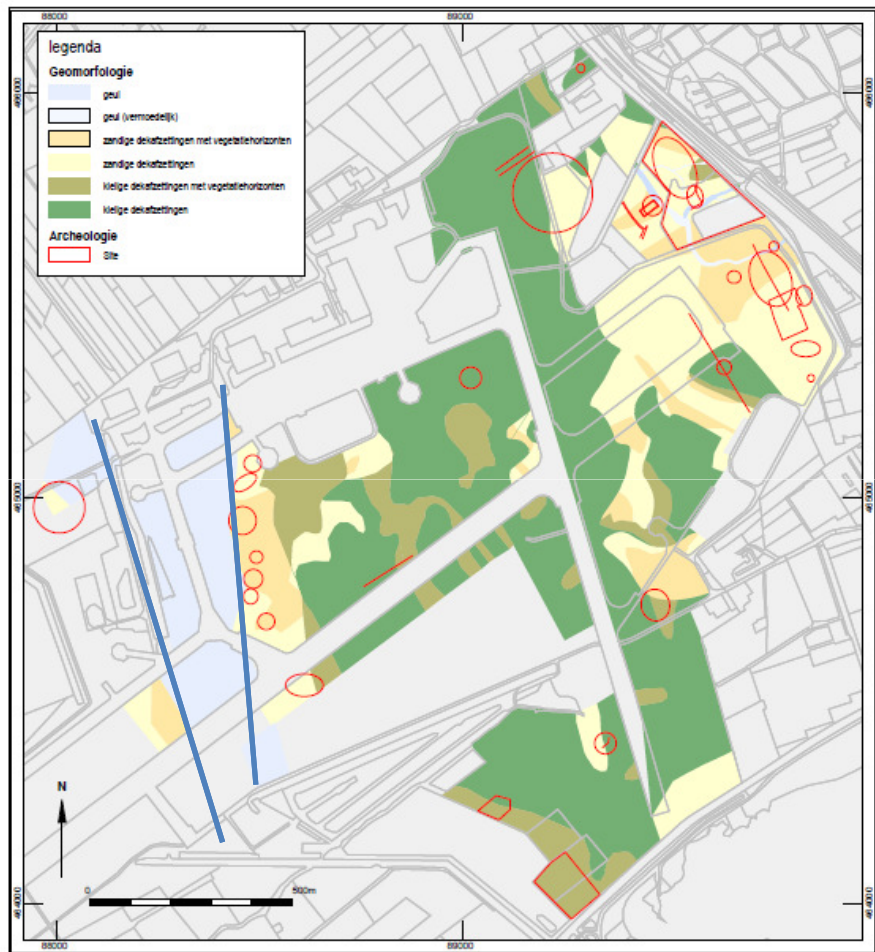
Kleine boerenbedrijven (akkerbouw + veeteelt)
Lokale sociale gemeenschappen
Regionale contacten met duingebied (Zanderij),
strandwallen (Voorschoten-Wassenaar) en
binnenland (Stevenshof-Leiden)

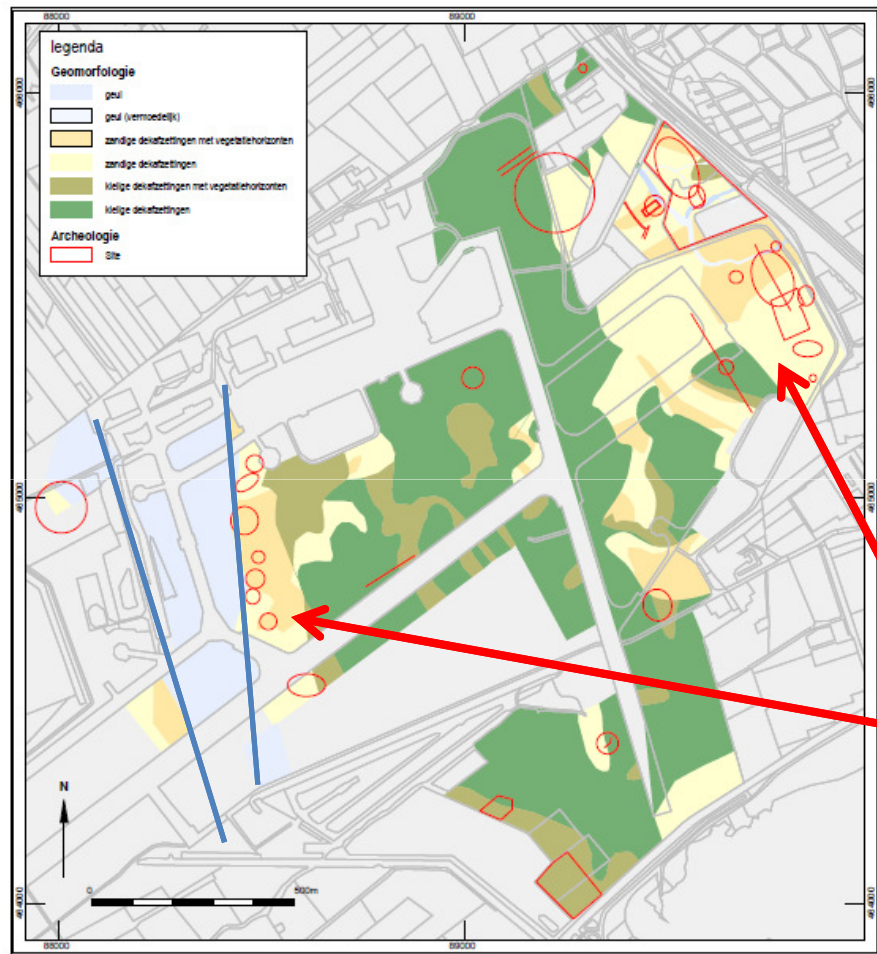


Vanaf Midden-IJzertijd (500 v. Chr.) – Romeinse tijd

Verandering landschap

Rijndek aan de oostzijde (langs de N206)
Inbraakgeul (zeegat) in het westen



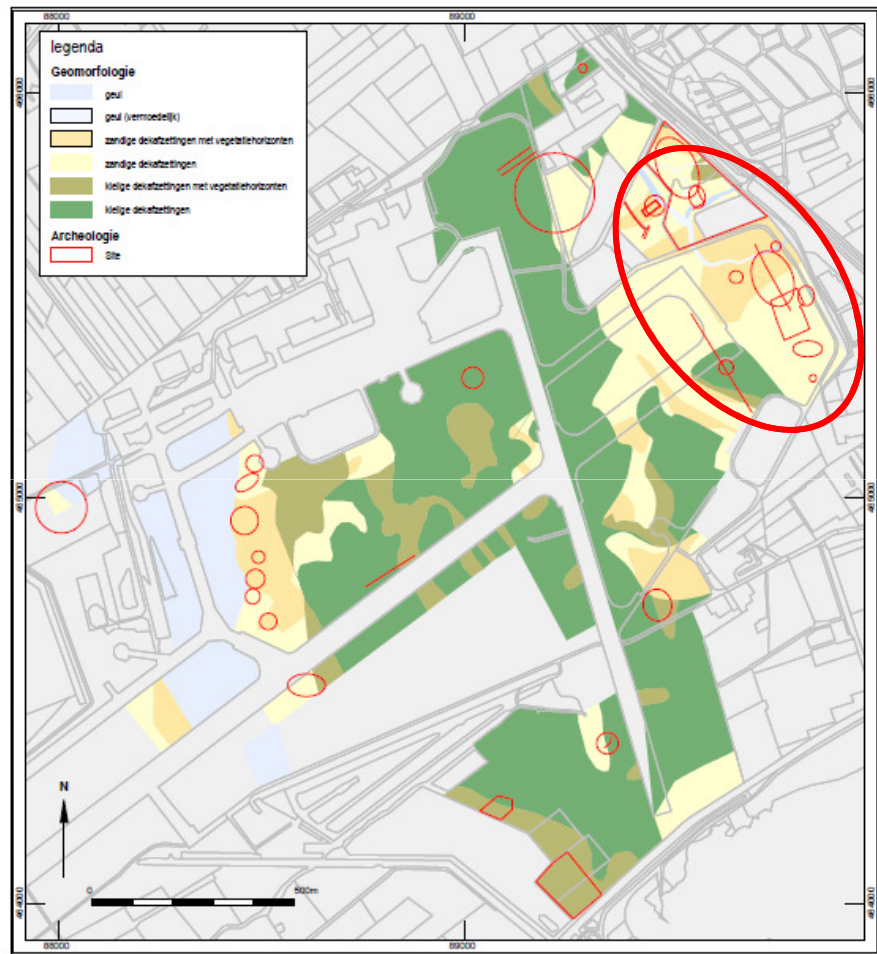


Vanaf Midden-IJzertijd (500 v. Chr.) – Romeinse tijd

Archeologie

Romeinse bezetting van de zone langs de Rijn

Boerenbedrijven op de oevers van het voormalige zeegat



Archeologisch veldwerk in de Limeszone

Archeologie

Opgravingen gestart in voorjaar 2019
Onderzoek wordt uitgevoerd door combinatie
Archol en ADC Archeoprojecten
Vanaf 28 september 2020-voorjaar 2021:
maximaal 10,5 ha op te graven gebied



Archeologisch veldwerk

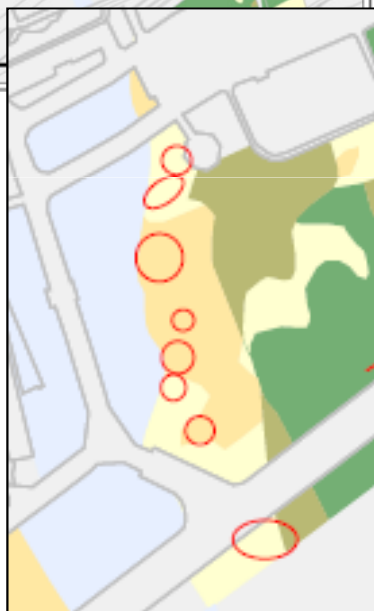
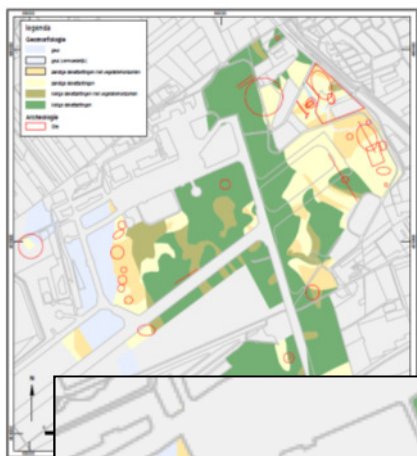
 Archol

ADC



ArcheoProjecten

break



Oorspronkelijke bewoners
Lintbewoning of dorpje
Boerenerven op een zandige rug
Te midden van een nat gebied



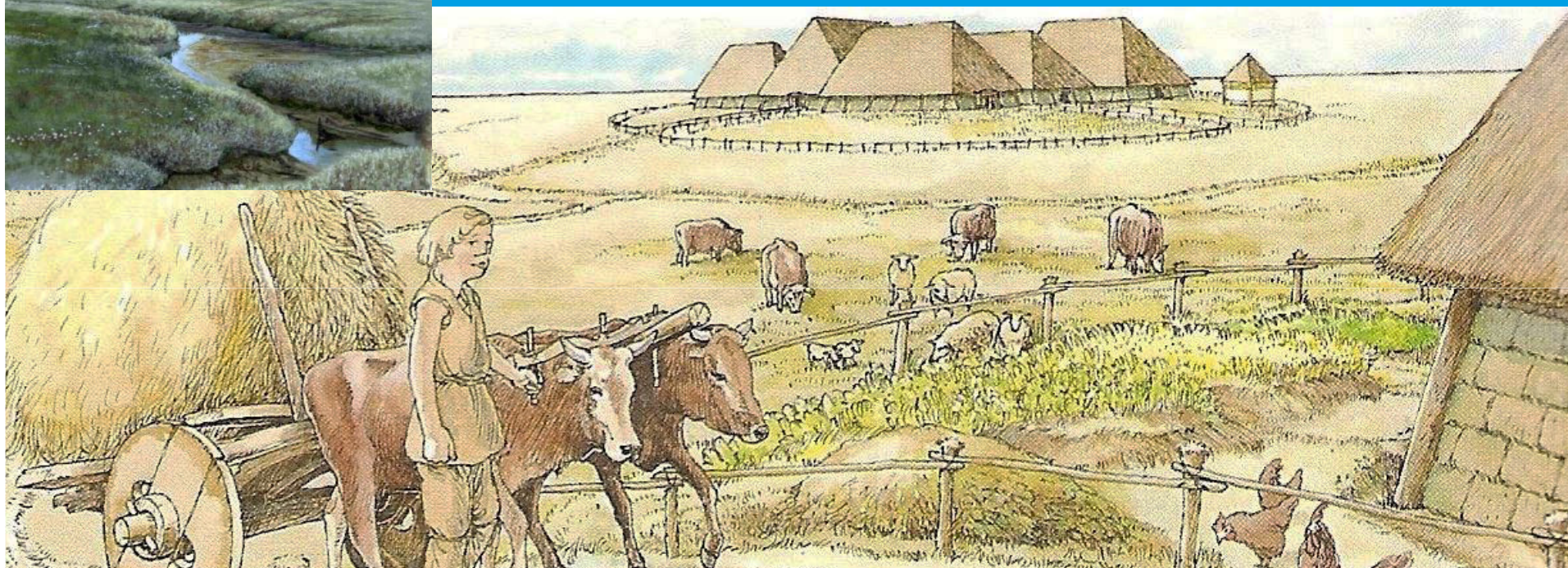
<https://duinenemensen.nl/wp-content/uploads/2014/05/Sporen-onder-het-zand.pdf>

Vóór de Romeinen



<http://romeinen.info/wp-content/uploads/2016/01/boerderij.jpg>

Germanen of Kelten?
Tacitus (2^e helft 1^e eeuw na Chr.):
Cananefaten verwant aan Bataven
Nieuwkomers?



<http://www.canonvankatwijk.nl/onderwijs/droge-voeten-ijzertijd/>



Start verovering zuidelijk deel van Nederland
vanaf 12 v. Chr.
Inrichting militaire zone langs de Rijn (nieuwe
rijks grens)
Valkenburg: vanaf eerste kwart 1^e eeuw

De Romeinen komen!

Aanleg verdedigingswerken (wallen en
spitsgrachten, wachttorens, kampementen)
Bouw van een Romeins fort (huisvesting
legioen)
Bewaking grenszone en monding van de Rijn

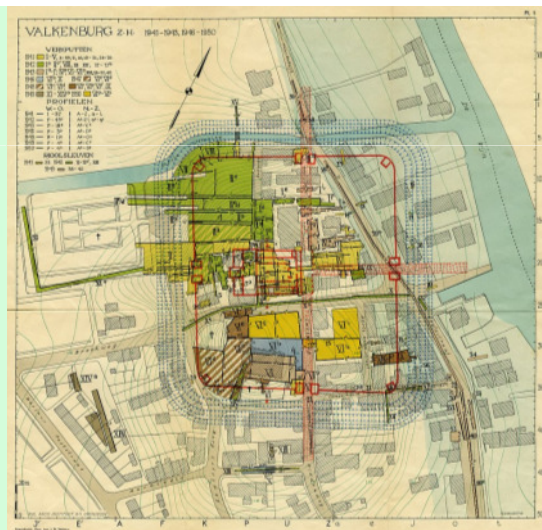
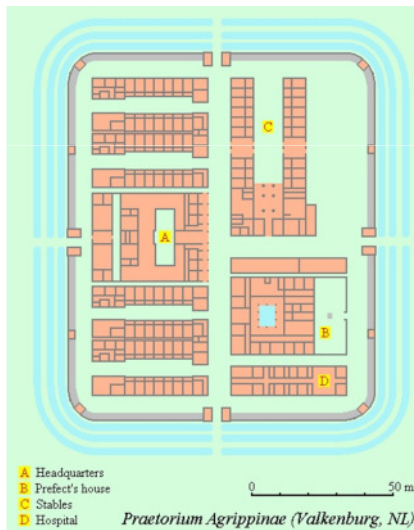




Bekend van de Tabula Peuteringiana (laat-antieke kaart): *Praetorium Agrippinae*
 Genoemd naar de moeder van keizer Caligula (Vipsania Agrippina – 14 v. Chr-33 na Chr.)
 Ontdekt in de oorlogsjaren door Van Giffen (onder resten van voormalige kerk)

Het Romeinse fort

Praetorium = militair hoofdkwartier
 Caligula (12-41 na Chr.) zelf is er mogelijk ook geweest (wijnvat uit eigen wijngaard)
 Mogelijk gebruikt als uitvalsbasis voor de invasie van Engeland onder Claudius (43 na Chr.)





Opgravingen van Van Giffen (1941-1953) nooit goed uitgewerkt en beperkt gepubliceerd
Wel veel foto's en archeologisch dagboek

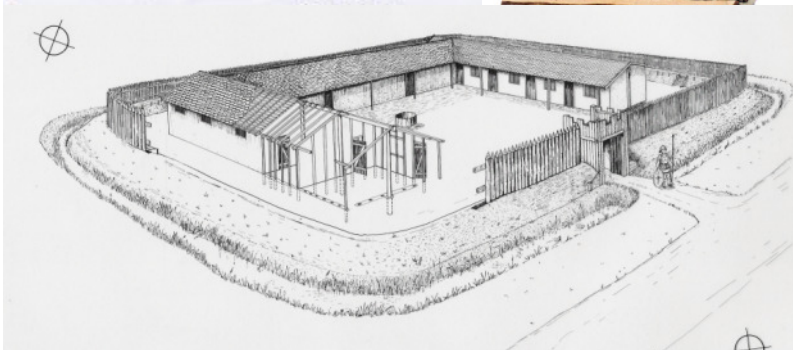
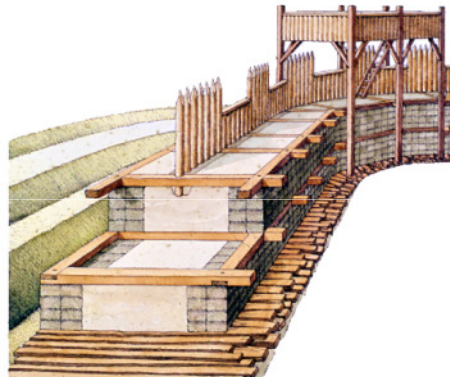


Praetorium Agrippinae

Goed geconserveerd: hout goed bewaard, maar ook voedselresten, leren schoenen
Soldatenvertrekken en deel van de verdedigingswerken (omwalling, spitsgrachten en wachttorens)



Illustration by Julian Brown,
© 2000 Gifford & Perner



Verdedigingswerken (wallen en grachten)
Praetorium, miniforten (Marktveld),
marskampen, wachttorens
Havenwerken en infrastructuur (Romeinse
wegen en bruggen)

Limes inrichting 1^e eeuw

Bescherming tegen “vrije” Germanen uit het
noorden, Rijnmonding en kustverdediging
Vrije doorgang van militaire troepenbewegingen
en handel met achterland via de “heirbanen”
of heerwegen, de Rijn en zeeroutes



Kampdorpen (*canabae*) en handels- en
ambachtsnederzettingen (*vici*)
Ten dienste van de gelegeerde militairen
Rijksmonument: Valkenburg-De Woerd



Limes inrichting 1^e eeuw

Productie van voedsel, wapens, werktuigen, etc.
Fokken en trainen van paarden
Vertier voor de soldaten (kroegen - prostituees)
Gezinnen van de soldaten



Otto van Veen 1613



https://nl.wikipedia.org/wiki/Brinno#/media/Bestand:Brinno_wordt_op_het_schild_geheven.jpg

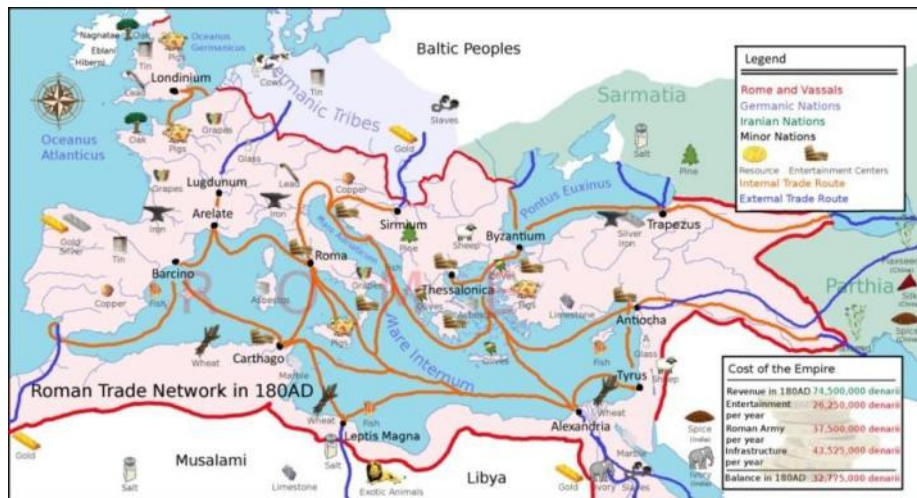
Tacitus - Historiën - Boek IV: 15

Opstand tegen het Romeins gezag in 69
na Chr.: Bataven o.l.v. Julius Civilis
(Bataafse opstand)

Verzet tegen de Romeinen

In westen: Cananefaten o.l.v. Brinno
Verwoesting van twee Romeinse forten
(vermoedelijk ook Valkenburg –
Praetorium Agrippinae (brandlagen)

Fort wordt na 70 weer herbouwd



Pax Romana: stabiliteit in het Romeinse Rijk
 Veel welvaart, uitwisseling en handel met verre gebieden (tot India en China: zijderoute)
 Vanaf begin 2^e eeuw: herinrichting land (nieuwe verkaveling – grondbelasting)



De Romeinse vrede

Romanisatie van voormalige inheemse bevolking
 Romeins burgerrecht – beschaving
 Incorporatie van eigen cultuur en godsdienst in die van de Romeinse overheersers
 Bestuurlijke organisatie en rechtspraak



Interpretatio Romana: vertaling van inheemse goden naar Romeinse staatsgodsdienst
Gelijkstelling van inheemse goden aan die van de Romeinen (parallel-figuren)

De Romeinse vrede

Hercules (Romeins) en Magusanus (inheems) > Hercules Magusanus (oppergod van de Bataven en Cananefaten)

Germaans: Magusna- "de Sterke, van kracht voorzien"



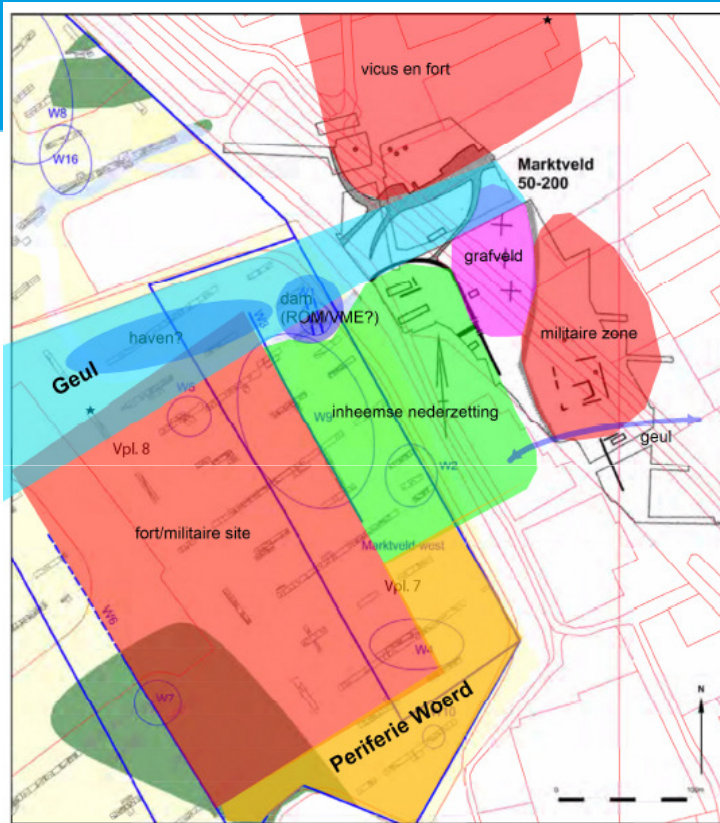


Keizers Trajanus en Hadrianus geven opdracht om Limes verder uit te bouwen en te verbeteren: aanleg van nieuwe weg langs de rijksgrens (124-125 na Chr.)

De Romeinse vrede

Verandering van functie van de Limes:





Jasper de Bruin 2018 - RMO

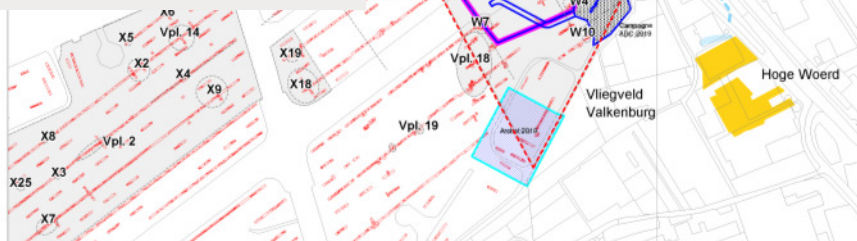
De limeszone: grote verwachtingen vooraf

- Militaire verdedigingswerken
- Handelsnederzetting
- Binnenhaven
- Graven

De verwachtingen

Opgravingen sinds 28 september 2020

De eerste bijzondere vondst is een feit
22 oktober 2020



De grote vondst van 22 oktober 2020

Veel media aandacht bij presentatie op
29 oktober jl.

De opgravingen

Kort filmfragment dronevlucht
(gemaakt door Archol-ADC 22-10-2020)





De grote vondst van 22 oktober 2020

- Spitsgracht
- Slietenfundering van het wallichaam
- Funderingspalen van de wachttorenen
- Restanten van wallichaam

De opgravingen

Westelijke verdedigingswal van een groot kamp?

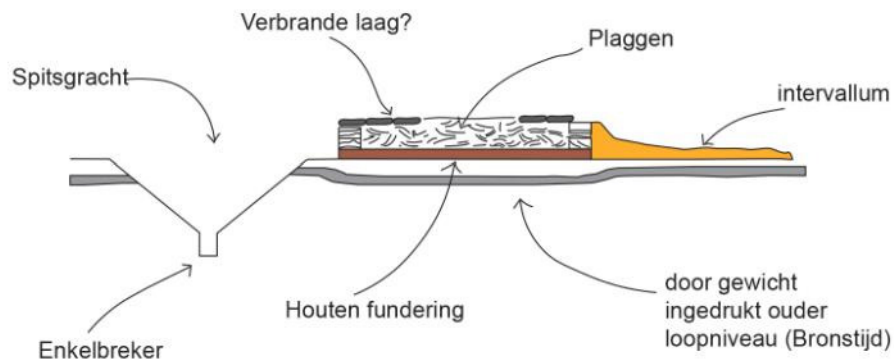
- 300x400 m?
- Plaats voor meerdere legioenen?
- Mogelijk uit 39 na Chr. (vooronderzoek)?







Militaire wal Vliegekamp Valkenburg, doorsnede



De grote vondst van 22 oktober 2020

- Spitsgracht
- Slietenfundering van het wallichaam
- Funderingspalen van de wachttorens
- Restanten van wallichaam

De opgravingen

Westelijke verdedigingswal van een groot kamp?

- 300x400 m?
- Plaats voor meerdere legioenen?
- Mogelijk uit 39 na Chr. (vooronderzoek)?



© Hazenberg Archeologie
Mikko Kriek fecit



Naar een nieuwe woonwijk:

- Historisch DNA (Genius Loci: de geest van de plek)
- Oude landschappelijke elementen (kreeken)

What will the Romans do for us?

- Inrichting (openbare ruimte en buurten)
- Aankleding en uitstraling (beleving van het verleden)
- Te vertellen verhalen (visueel, schriftelijk en oraal)



Naar een nieuwe woonwijk:

- Historisch DNA (Genius Loci: de geest van de plek)

Ook andere verhalen!

- Late prehistorie: boerenleven achter de duinen
- Vroege middeleeuwen (Merovingers en Franken)
- Nieuwe tijd (Torenvliet-Sonneveldt)
- Tweede Wereldoorlog en Koude Oorlog



Vragen aan u!

Naar een nieuwe woonwijk:

1) Vind je het belangrijk dat archeologie een plek krijgt in de nieuwe woonwijk?

Ja/Nee

2) Wat maakt Katwijk anders dan andere dorpen/steden met een Romeinse geschiedenis?

- Landschap/omgeving
- Inwoners
-

3) Hoe zou je archeologie willen terugzien in de nieuwe woonwijk?

- Zichtbare plekken in de openbare ruimte die refereren naar in situ plekken.
- Kunstwerken
- ...



Dank voor uw aandacht

Check regelmatig: www.rijksvastgoedbedrijf.nl
(archeologie + Valkenburg)